

Правовий статус свідка як суб'єкта Господарського процесу

Ангеліна Паламаренко

*студентка магістратури спеціальності «Право»,
освітньої програми «Право», Юридичного факультету,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: PalamarenkoAV@krok.edu.ua*

Віталій Скоморовський

*д.ю.н., професор, професор кафедри теорії та історії держави і права,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: SkomorovskyVB@krok.edu.ua,
ORCID: 0000-0002-1020-2322*

З 15 грудня 2017 року набув чинності Закон України «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів» від 03 жовтня 2017 року № 2147-VIII, яким внесено суттєві зміни, зокрема, в господарському судочинстві, і введено інститут свідків [1]. Впровадження цього інституту є нововведенням, оскільки використання свідчень у господарському процесі раніше не було закріплене в вітчизняному законодавстві. На нашу думку впровадження відіграє важливу роль в гармонізації національного законодавства із стандартами права Європейського Союзу та Сполучених Штатів, де такий інститут існує вже протягом численних років.

Відповідно ч. 1 ст. 66 Господарського процесуального кодексу України (надалі по тексту – ГПК України), свідком може бути будь-яка фізична особа, яка має дієздатність і має інформацію про обставини, що стосуються розгляду справи. Участь свідка у господарському процесі регулюється законом, який чітко визначає його права та обов'язки.

Чинний ГПК України в статті 13 та частині 1 статті 74 встановлює принцип змагальності сторін, згідно з яким кожна сторона зобов'язана підтвердити обставини, які мають значення для справи і на які вона посилається у підтримку своїх вимог або заперечень. Суд визначає наявність або відсутність обставин, що обґрунтовують вимоги та заперечення учасників справи, а також інших обставин, важливих для вирішення справи, використовуючи різні види доказів, такі як письмові, матеріальні та електронні підтвердження, висновки експертів та показання свідків. Згідно з частиною 1 статті 87 ГПК України, показання свідка представляють собою інформацію, яку свідок має щодо обставин справи і яку він фіксує у письмовій заяві. Закон визначає обов'язкові елементи такої заяви, виконання яких робить показання свідка юридично визнаним і припустимим доказом під час розгляду господарським судом. Серед вимог до заяви свідка зазначаються особисті дані свідка, місце проживання, місце роботи, реєстраційний номер облікової картки платника податків, номер і серія паспорта, контактна інформація, обставини, що є відомими свідкові, джерела цих відомостей, а також підтвердження свідка його знань закону щодо кримінальної відповідальності за подання неправдивих показань та готовність з'явитися

перед судом для підтвердження своїх свідчень. Підпис свідка на заяві підлягає нотаріальному засвідченню, за виключенням випадків, коли підпис сторін, представників третіх осіб, які погодилися бути свідками, підлягає засвідченню без нотаріального посвідчення. [2].

На думку О. Духовної, в ГПК України чітко регламентовано процедуру надання свідком своїх показань із метою недопущення безпідставного затягування судового процесу, зловживання сторонами своїм процесуальним правом із посиленням на змагальність судового процесу та сприяння суду в зборі відповідних доказів [3].

Катерина Манойленко наголошує, що господарський процес завжди відрізнявся орієнтованістю на підтвердження обставин справи документами. Саме тому, норма, якою передбачається можливість подання заяви свідка, сформована так, щоб його викликали на засідання лише у виняткових випадках, а за основу повинна братися саме нотаріально засвідчена письмова заява. Але на практиці може виникнути ситуація, коли недобросовісний учасник процесу буде подавати численні заяви свідків, які не можуть з'явитися до суду з поважної причини. У такому випадку суд, дотримуючись принципу рівності сторін, враховуватиме клопотання протилежної сторони щодо виклику цих осіб на засідання. Це може призвести до ускладнення процесу, і при таких обставинах господарське судочинство може втратити свою характерну оперативність і простоту. [4].

Ми згодні із точкою зору В. С. Бахуринського, що зміни до господарського процесуального законодавства стали прогресивним кроком на шляху удосконалення судового процесу під час вирішення господарських спорів та відкривають більші можливості при реалізації принципу змагальності в господарському судочинстві. Цікавою новелою у господарському процесі є регламентація можливості письмового опитування учасників справи як свідків. Так, згідно ст. 90 ГПК України учасник справи має право поставити в першій заяві по суті справи або у додатку до неї не більше десяти запитань іншому учаснику справи про обставини, що мають значення для справи [5].

Введення свідка має переваги для процесу розгляду справи у господарському процесі. По-перше об'єктивність та повнота розгляду справи, якщо раніше суд в основному орієнтувався на документальні докази, тепер він має додатковий інструментарій у вигляді усних свідчень. По-друге можливість з'ясування обставин у складних справах, де документальні докази можуть бути неоднозначними, свідчення свідка можуть стати вирішальними. По-третє це гарантії прав сторін у випадках, коли одна із сторін висуває певні заяви, свідок може підтвердити правдивість цих заяв. Свідчення можуть також викривати неправдиві заяви або протиріччя в доказах. Але незважаючи на переваги, можуть виникнути і певні труднощі так, як можлива затримка процесу, виклик свідків може вимагати додаткового часу для підготовки та проведення допитів. А також можливість, що сторонам буде потрібно вводити нові процедури для виклику та допиту свідків. Але одночасно збільшується відповідальності сторін, сторони будуть зобов'язані

гарантувати, що їхні свідки надають правдиві свідчення. Введення свідка у господарський судочинство додає більшої гнучкості та об'єктивності у розгляді справ, проте це також може додати додаткову складність у процедурному плані.

Ключові слова: Господарський процес; Правовий статус свідка; Свідок як суб'єкт господарського процесу.

Список використаних джерел

1. Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів»: Закон України від 03 жовтня 2017 р. № 2147-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2147-19#Text> (дата звернення: 27.11.2023).
2. Господарський процесуальний кодекс України від 06 листопада 1991 р. № 1798-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12#Text> (дата звернення 27.11.2023).
3. Духовна О. Свідок як новий учасник господарського процесу. URL: <http://jurliga.ligazakon.ua/news/2018/2/22/168629.htm> (дата звернення: 27.11.2023).
4. Манойленко К. Новий ГПК не говорить, як суд повинен установлювати достовірність названого свідком. URL: <https://zib.com.ua/ua/130969.html> (дата звернення: 27.11.2023).
5. Бахуринський В. С. Правовий статус свідків у господарському процесі. URL: https://protocol.ua/ua/pravoviy_status_svidkiv_u_gospodarskomu_protsesi/ (дата звернення: 27.11.2023).